І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА — SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 7-4125

РІК LXVI. Ч. 26. ЦЕНТІВ 12 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 7-го ЛЮТОГО (FEBRUARY) 1959 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 26. VOL. LXVI.

ПРЕЗИДЕНТ ПЕРЕДАВ КОНҐРЕСОВІ ПРОЄКТ НОВОГО ЗАКОНУ ПРО ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАВА

Вашингтон. — В четвер дня 5-го лютого ц. р., уряд передав під розгляд Конґресу випрацьовану ним в окремому законопроєкті широку програму охорони ґромадянських прав. Законопроєкт передано разом із посланням през. Айзенгавера, в якому стверджується, що інтенцією нового законопроєкту є поглиблення взаємозрозуміння серед американського народу, як теж посилення законів про охорону громадянських прав. До проєкту включена окрема деклярація із підтримкою для децизії Найвищого Суду з 1954 року про неконституційність вдержування сеґреґації в американських публічних школах. Законопроєкт передбачає федеральну допомогу для шкіл, в яких здійснено інтеґрацію, як теж низку нових законів в ділянці охорони громадянських прав, зокрема в справі карання за насильний спротив судовим розпорядкам, за підкидання бомб і за ударемнювання федеральної інспекції виборчих рекордів. В деяких точках новий законопроєкт більш компромісовий, як 4-точковий законопроєкт у справі охорони громадянських прав, запропонований провідником сенатської більшости сен. Ліндоном Б. Джансоном з Тексасу дня 20 січня ц. р. Сен. Джансон прийняв переданий тепер урядом законопроєкт дуже прихильно, підкреслюючи, що програма уряду базована на принципах примирення і з метою поглиблювання загального взаємозрозуміння. Водночас із цим сен. Джансон підкреслив наявність атмосфери, сприйнятливої під сучасну пору для прийняття запропонованої урядом нової програми охорони громадянських прав. Дуже прихильно прийняли у Конґресі новий законопроєкт републіканські сенатори і конґресмени, називаючи його — „поміркованим". Виступили вже проти нового законопроєкту деякі із південних членів Конґресу, закидаючи йому надто „політичний характер". В загальному законопроєкт присвячений проблемам здійснення інтеґрації в школах. Законопроєкт передбачає дмя цієї мети не федеральну інтервенцію і розпорядки, але відповідне заохочування і навіть фінансову підтримку для тих громад, що започаткували в себе шкільну інтеґрацію.

Палата прийняла законопроєкт про обов'язкову військову службу

Вашингтон. — Палата Репрезентантів 5-го січня більшістю 38 до 20 голосів прийняла законопроєкт про продовження обов'язкової військової служби на дальші 4 роки. Одночасно продовжено законопроєкт про обов'язок військової служби для дентистів і лікарів. Тепер цей законопроєкт іде до Сенату. Під час дискусії Палата більшістю відкинула пропозицію, щоб обов'язкову військову службу продовжити тільки на два роки. Південні конґресмени вносили такі поправки, які внеможливлювали б ужиття збройних сил в таких акціях, як справа сеґреґації в Литлл Року, Арkенсо, але більшість відкинула ці пропозиції.

Американець Най мав признатися до змови вбити Кастра

Гавана, Кубинська Республіка. — Представник кубинської поліції заявляє, що американець Алан Роберт Най признався до змови вбити провідника кубинських повстанців Фіделя Кастра, і що його найняли були до виконання цього вбивства урядовці режиму диктатора Батісти. Най стрінувся з людьми Батісти на Флориді в листопаді минулого року, і вони допомогли йому нав'язати контакт із шефом кубинського летунства ґенералом бриґади Карльосом Таберніллєю Пальмером. 12 листопада Най був вже в Гавані. Він мав дістати 100,000 долярів за вбивство Кастра. З Гавани він відлетів до провінції Оріенте, і вже при кінці листопада мав зв'язок із повстанцями. Досі неясно, як ця справа розвивалася далі, не є відомо, коли повстанці заарештували Ная, перед упадком Батісти чи після його втечі з Гавани. Най був досі в готелі, але тепер його перевели до Кемпу Колумбія, і з ним не вільно стрічатися журналістам.

САТЕЛІТ „ВАНҐАРД" МАЄ КРУЖЛЯТИ 2,000 РОКІВ ДОВКОЛА ЗЕМЛІ

Вашингтон. — Голова дослідного відділу фльоти контрадмірал Джан Т. Гевізорд заявив Ком. Косміч. Просторів в Палаті Репрезентантів, що сателіт фльоти „Ванґард", згідно з його відомостями кружлятиме довкола Землі 200 років, як це да давніше думали, але 2,000 років. Він не подав, на якій основі він на десять разів збільшує вік цього завбільшки ґрейпфрута сателіта.

Сенат прийняв законопроєкт про будівельну програму

Вашингтон. — 5-го лютого Сенат більшістю 60 до 28 голосів прийняв законопроєкт про будівельну програму, за якою мали б видати на різні будівельні цілі $2,675,000,000, це значить на один більйон більше, як це запропонував Президент. За прийняття цієї пропозиції голосувало 47 демократів і 13 республіканців, а проти було 18 республіканців і 10 демократів. Але демократи поробили значні уступки в користь уряду, бо сенатор Линдон Б. Джансон хотів би, щоб не можна було його Демократичній партії пришити латку, що вона марнотратно видає федеральні гроші. Хоч видатки в проєкті є аж на один більйон більші від урядових пропозицій, то до бюджету на найближчий рік із тієї збільшеної суми відносяться тільки 135 мільйонів долярів, а решта мільйонів запроєктовані на дальші роки.

3,000 ПРИСУТНІХ НА СВЯТІ ДЕРЖАВНОСТИ І СОБОРНОСТИ В ТОРОНТІ

Торонто, Онт. — Українська громада в Торонті відзначила 41 річницю державности і 40 річницю соборности України в неділю 1-го лютого в найбільшій концертовій залі Торонта — Мессей Гол. Свято відкрив голова Відділу КУК адв. М. Романюк, а хор СУМ'у „Прометей" під дир. Лева Туркевича відспівав „Слава героям" (Ф. Сметани) і „Тим, що впали" (Ф. Колесси). Посадник Торонта Натан Філіпс склав привітання, в якому підкреслив, що справа самостійности соборної України є справою світового миру. Міністер Яремко вітав українців від прем'єра онтарійського уряду Л. Фроста, а посол до федерального парляменту від лідера опозиції М. Пірсона і Ліберальної партії. Посол д-р. І. Кучерепа склав щирі привітання від прем'єра Канади Дж. Діфенбейкера і федерального уряду, а після того святочну промову виголосив гість з Америки ген. хор. П. Шандрук. В концертовій частині попisалася молода співачка Люба Ганущак, яка виконала Шевченка-Лисенка „Плавай, плавай лебедонько" і „Ой, одна я, одна", та „Жита" Олеся-Гнатишина. Її щиро оплескували присутні. Юрій Поченюк деклямував вірш Т. Курпіти „22 січня". Гр. Шведченко співав сольо „Ой, не дивуйтесь" К. Стеценка в доброму супроводі скрипки М. Романюка і піяна К. Олешкевича. Шведченко проспівав ще пісню „Україно, моя Україно" І. Віленського, а хор „Прометей" виконав „Пісню про Дніпро" С. Крилатого і „Пісню Богунівського полку" В. Лятошинського. Заля Мессей Гол була повна (3,000 місць).

СЕЗОН ГРОМАДСЬКОЇ ПРАЦІ Й ІМПРЕЗ У ПОВНОМУ РОЗГАРІ

Ню Йорк. — У цій метрополії, як і в багатьох інших громадах розгортається „повною парою" зимовий сезон громадської праці та, зокрема, багатьох імпрез. Після святкових відзначень роковин 22-го січня, черга приходить головно на карнавал — балі і вечерниці. З важливіших імпрез в Ню Йорку з кінцем цього тижня згадати б у першу чергу 10-ий з черги загальний з'їзд Організації Оборони Чотирьох Свобід України (ООЧСУ), що відбуватиметься в суботу й неділю, 7-го і 8-го лютого в Домі Визвольного Фронту при 10-ій вулиці. У програмі з'їзду передбачена також товариська зустріч в суботу о год. 7-ій в залі школи св. Юра при 6-ій вулиці. Наукові конференції матимуть обидві наші наукові установи, НТШ і УВАН. НТШ має свою конференцію у власному домі при 13-ій вулиці в суботу о год. 7-ій ввечорі з виступом проф. Б. Загайкевича та доповіддю проф. Ю. Шумовського про „джунглі і савани Судану". УВАН відбуде пленарну конференцію в домі Українського Інституту при 79-ій вулиці в суботу 7-го лютого о год. 6-ій ввечорі з доповіддю д-ра Олександра Саса-Яворського на тему: „Аналіза подібностей в історії України й Америки", а в неділі, 8-го лютого, о год. 6-ій ввечорі в тій же залі УВАН матиме наукове засідання з доповіддю ред. Івана Світа про українські військові формації в Азії в 1917-22 рр. Того самого дня, в неділю 8-го лютого, о год. 5-ій пополудні, в приміщеннях Народного Дому при 2-ій евеню Т-во „Свобода", 194-ий Відділ УНСоюзу відзначатиме 40-річчя свого існування ювілейним бенкетом з великою і багатою формальною і мистецькою програмою. Крім гол. предс. УНС п. Д. Галичина, під час бенкету промовлятиме „найпопулярніша в Америці людина" д-р Ол. Сас-Яворський, що приїде на цей бенкет в товаристві свого приятеля — заступника губернатора Луїзіяни Ледера Е. Фрейзера, який також промовлятиме. В мистецькій програмі є виступи баритона Осипа Стецури, письменників-гумористів Івана Керницького і Миколи Понеділка та танцювальної групи союзової молоді „Веселка" під проводом п. Романа Петріни. Головою цього Відділу УНС є гол. секретар д-р Я. Падох, а секретарем один з переможців в останній організаційній кампанії п. В. Никифорук.

Український Телевізійний Комітет приготовляє програму, присвячену Українській Державній Незалежності

Ню Йорк. — Український телевізійний Комітет метрополії Ню Йорку і Ню Джерзі приготовляє українську телевізійну програму під назвою: „З вірою — ми надіємось" на Вільну Українську Державу. Програма ця буде передаватися в неділю дня 8-го березня 1959 р. на струї ч. 13. Ціла програма буде сфільмована в натуральних кольорах та разом із звуковою частиною. Технінм підготовленням її займається окремий продукційний комітет, головою якого є панна Оля Дмитрів. Коментарі виголосить п. Тед. Малий. Репертуар (скрипт) для фільмування телевізійної програми опрацьовує панна Олена Перожак. Фільмування і передачу через струю ч. 13 виконає п. Джан Гваста, продусер кількох фільмових програм на телевізії на струях ч. 11 і 13. Фільмування проклямацій Проголошення Української Державности, що їх доконали губернатори стейтів Ню Йорку і Ню Джерзі та мейорів міст аранжують в Ню Йорку пп. Михайло Пізнак і Володимир Стек, в Ню Джерзі пп. Марсел Ваґнер і Тед Литвин. Співи і танки виконуватимуть танцювальні групи з Ню Йорку і Ню Джерзі; хор під проводом Івана Задорожного, танки під проводом пп. Василя Полевчака і Івана Флиса. Український Телевізійний Комітет Ню Йорку і Ню Джерзі є громадською установою, яка працює під проводом п. Мирона Леськова як голови, і в склад якого входять Іван Романишин, Юрій Волинець, Оля Дмитрів, Олена Перожак, Осип Труш і Володимир Стек. Кошти влаштування запланованої на день 8 березня програми будуть покриті з прибутків від оголошень українських установ, організацій і приватних осіб, що їх збирає тепер Комітет, як теж і пожертв зібраних на збіркові книжечки Комітету. Започаткували цю збіркову акцію Головний Уряд УНСоюзу, деякі Відділи УНС, СУА та інші українські організації.

Большевики звільнили американських вояків і летунів

Совєтські власті звільнили 5-х американських вояків, які їхали чотирма військовими ванважкими автами з західнього Берліну в сторону Західньої Німеччини, куди можна дістатись тільки почерез східньо-німецьку комуністичну територію. На контрольному пункті в Марієнборні большевики зупинили ті авта й хотіли перевести контролю їхнього змісту, до чого американці не допустили. Большевики тримали їх на тому пункті 52 години й звільнили після трьох рішучих протестів Америки. В 24 години потім совєтські власті в Східній Німеччині так само звільнили 5-х американських летунів, що їх притримували ще від 3 грудня мин. року, коли американський літак, вичерпавши бензину, заблукав на східню німецьку територію і його залога рятувалась скоком на парашутах. На фоті вгорі: втомлені два звільнені вояки під час пресової конференції в Зах. Німеччині.

Хрущов знову лається і водночас запрошує Айзенгавера до Москви

СКІНЧИЛОСЯ 21-ше ЗБІГОВИЩЕ КЕРІВНОЇ КОМУНІСТИЧНОЇ КЛІКИ

Москва. — В четвер 4 лютого ц. р. відбулося останнє засідання 21-го конґресу компартії СССР, на якому Хрущов виголосив заключне слово. У новій довгій промові він знову повторяв фрази, що Америка повинна закінчити холодну війну і ділами доказати ту добру волю, що її американські державні мужі деклярували в розмовах з Мікояном. Водночас Хрущов скаржився, що президент Айзенгавер заявив на своїй пресовій конференції, що він, Хрущов, не міг би приїхати до Америки в приватному характері. Це — казав Хрущов — несправедливо, що одному чоловікові (Мікоянові) вільно щось робити, а другому ні. Однак він, Хрущов, не квапиться їхати до Америки, бо має „повні руки роботи" в Совєтах. Зате „сердечно запрошує" президента Айзенгавера приїхати до СССР. Хай, мовляв, Айзенгавер вибере собі на мапі ССР місцевості, що їх він хоче відвідати, а його всюди прийматимуть з найбільшою гостинністю. Така візита Айзенгавера в Совєтах була б — запевняв Хрущов — в інтересах закінчення холодної війни. Хрущов лаявся з приводу заяви державного секретаря Доллеса на його пресовій конференції, що Совєти не хочуть кінця холодної війни, тільки хочуть перемогти в ній. Хрущов заявив що він готов признати перемогу за Америкою, коби тільки холодну війну закінчити. Проте Хрущов не сказав нічогісінько з конкретних міжнародних справ, що вказувало б на можливість якогось компромісу.

Англійський прем'єр поїде до Москви 21-го цього місяця

Лондон. — Англійський прем'єр Герольд МекМіллен поїде до Москви 21-го цього місяця на тиждень до десятьох днів. Він сам подав це до відома на засіданні англійського парляменту в минулий четвер 5-го лютого ц. р. Він заявив, що не буде вести переговорів, а тільки інформаційні розмови, які помогли б Совєтам і Англії краще взаємно одні одних зрозуміти та облегшити вирішення різних міжнародних проблем. У поворотній дорозі МекМіллен зупиниться в Парижі, де повідомить французький уряд про хід своїх розмов у Москві. Можливо, що МекМіллен з цією самою ціллю прилетить до Вашингтону, а можливо також, що негайно після його повороту з Москви відбудеться нарада міністрів закордонних справ НАТО. Англійський уряд поінформував своїх союзників з бльоку НАТО про рішення МекМіллена поїхати з „ревізитою" до Москви. МекМіллен подликався на державного секретаря Доллеса що той похвалив рішення МекМіллена і висловив надію, що та подорож буде корисна. Тим часом державний секретар Доллес прибув з Лондону до Парижу, де його на летовищі привитали французький міністер закордонних справ, американський амбасадор у Франції і інші урядовці. Після наради з міністром Куве де Мурвілем, Доллес мав заповіджену конференцію з прем'єром Мішелем Дебре з яким мав поїхати до президента де Ґоля.

● **Конґрес українців - католиків Канади** відбудеться і днях 14 і 15 лютого ц. р. в Торонті. Візьме в ньому участь кількасот делеґатів католицьких організацій БУК, ЛУКЖ та УКЮ із Східньої Канади. Головну доповідь на пленарній сесії Конґресу матиме о. проф. д-р Богдан Липський.

● **Конференція Союзу Українських Студентських Товариств Америки (СУСТА)** відбудеться в днях 7 і 8 лютого ц. р., в Дітройті. Програма конференції складається з двох частин — наукової і фахово - організаційної. В конференції візьмуть участь члени президії СУСТА з Ню Йорку: Зенон Кравець, Михайло Почтар і Констянтин Савчук, як теж президент Фонду Катедри Українознавства Степан Хемич.

ЗДА ПРОГОЛОСИЛИ ДОКАЗИ СОВЄТСЬКОГО НАПАДУ НА АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛІТАК

АМЕРИКАНСЬКІ ПІДСЛУХОВІ СТАЦІЇ В ТУРЕЧЧИНІ ЗАПИСАЛИ НА СТРІЧКУ РОЗМОВУ СОВЄТСЬКИХ ПІЛОТІВ ПІД ЧАС НАПАДУ НА НЕОЗБРОЄНИЙ АМЕРИКАНСЬКИЙ ЛІТАК НАД ВІРМЕНІЄЮ 5 МІСЯЦІВ ТОМУ

Вашингтон. — Державний департамент оприлюднив документарні дані, що стосуються загину американського транспортного військового літака C-130 у прикордонній турецько - совєтській смузі в дні 2 вересня мин. року. Щойно в десять днів потім Совєти повідомили, що цей літак „розбився" на території совєтської Вірменії, у глибині 24 км від турецького кордону. 24 вересня мин. року Совєти повернули 6 тіл убитих американських летунів, але вперто заявляли, що нічого їм невідомо про долю дальших 11-ох летунів, які знаходились на тому літаку. У цій справі державний підсекретар Роберт Морфі запросив до себе 13 листопада мин. року совєтського амбасадора Михаїла Меншікова і летунського атташе генерала Михаїла Костюка. Меншіков ще раз заявив, що Совєти подали американським властям до відома все, що знали про ту катастрофу літака та заперечив, наче б совєтські летуни збили той літак. Коли ж Роберт Морфі запропонував Меншікову і Костюкові послухати платівку, на якій утривалено розмову совєтських летунів, які заатакували і збили американську машину, Меншіков відмовився слухати. Тоді Морфі передав Меншікову текст того запису на платівці, як також фотостати двох статтей з совєтського журналу „Совєтська Авіяція" з 20 вересня ц. р. з похвалами під адресою летунів, які збили той американський літак. Неназваний ближче совєтський генерал висловив залогам даних совєтських машин, що атакували американську машину, похвалу і признання. Меншіков, діставши від Морфі всі ці документи, заявив, що поінформує про це Москву. У цій самій справі 7 січня ц. р. заінтерпелював Анастаса Мікояна віце - президент Ричард Ніксон. Те саме зробив державний секретар Доллес на побаченні з Мікояном 16-го січня ц. р. В обох цих випадках Мікоян запевняв, що Совєти не знають про цю справу нічого більше понад те, що подали до відома Америці, що Совєти, мовляв, не мали б ніякого інтересу затримувати у себе 11-х американських летунів, та „дивувався", чому Америка не вірить цим совєтським заявам і робить з цієї справи стільки шуму. Одначе віце-президент Ніксон, як державний секретар Доллес підкреслювали, що американський уряд прикладає до цієї справи велике значення, що американське громадянство справою дуже схвильоване і що уряд ЗДА хоче цю справу мирно поладнати згідно з існуючими в культурному світі міжнародними звичаями. Мікоян не змінив свого твердження, що совєтський уряд „нічого про цю справу більше не знає" та рішуче заперечував, наче б совєтські летуни збили американську машину. Тим часом, тепер оприлюднено докладний запис радіотелефонічної розмови, що її вели летуни з кількох совєтських машин, які заатакували американську машину та звітували про попілення її і про те, що американська машина летить вниз. В оприлюдненій заяві державного департаменту не сказано, як здобуто цей запис, але за першими американськими коментарями — цю радіотелефонічну розмову перехопили американські підслухові станиці на совєтсько-турецькому кордоні. З оприлюднених документів і того запису виходить найочевидніше, що совєтський уряд, та зокрема Анастас Мікоян свідомо весь час брехав й обманювали репрезентантів Америки. Чотирьох зідентифікованих вбитих летунів передано їхнім родинам. Тіла двох незідентифікованих летунів мали бути похоронені з військовими почестями на Арлінґтонському цвинтарі в п'ятницю 6 ц. м.

Арабська молодь спантеличена комуністичною пропаґандою

Каїро. — На африкансько-азійській конференції молоді з Каїро виявилося спантеличення, засіяне комуністичною пропаґандою, всупереч офіційній ідеології націоналізму, що його здебільша проповідують офіційні чинники в новопосталих державах. Внесок південно-корейського делеґата, щоб взяти під дискусію комуністичну загрозу, не найшов більшости на Політичній комісії з'їзду. Коли ж тоді японський делеґат запропонував прийняття резолюції з засудом „усіх імперіялізмів", комунофільський делеґат з Кенії обурився, що це саме японський юнак говорить „мовою імперіялізму", внаслідку чого японець обурений вийшов зі залі. Він вернувся потім в характері обсерватора і відмовився забрати слово на тому збіговищі.

В АМЕРИЦІ

● **Секретар Білого Дому** Джеймс С. Гаґерті їздив до столиці Мехіко, щоб підготовити візиту президента Айзенгавера у мехіканського президента Адольфа Лопеза Матеоса. Айзенгавер має бути в Акапулько, Мехіко, 19 і 20 лютого.

● **Президент Айзенгавер** відлетів 4-го лютого до Томасвіллу в Джорджії, де є гостем колишнього секретаря скарбу Джорджа М. Гомфрі. Він поїхав сам, без пані Айзенгавер, і має там полювати на перепелів, а в понеділок 9-го лютого має бути вже у Вашингтоні.

● **Колишній президент** Гаррі С. Труман відкинув пораду конґресмена Романа С. Пуцінського кандидувати на становище, яке звільнилося після конґресмена Джорджа Крістофера. Труман заявив, що конґресменами повинні бути молодші люди.

● **Метеоролог Ернест Дж. Крісті** стверджує, що цього року пересічна температура в Ню Йорку в грудні була на 5,6 ступеня і в січні — на 1,2 ступня нижча від нормальної. В січні були сильні вітри, що віяли з швидкістю 54,70 і 75 миль на годину (4, 5 і 6 січня) — дуже рідке явище в цьому стейті. В грудні випало 4,5 цаля снігу і 1,82 цаля дощу, а в січні випало тільки 0.9 цаля і дощу 2,11 цаля, значно менше, як нормально.

● **Комісія Внутрішніх і Інсулярних Справ** більшістю 25 до 4-ох голосів ухвалила надати права стейту території Гаваїв. Голова комісії конґресмен Ліо О'Браєн заявив, що цей законопроєкт буде ухвалений в Палаті ще перед великодніми феріями, які почипаються 26-го березня.

● **„Очний Банк" в Ню Йорку** (260 Іст 64 вул.), плянує зібрати 150,000 долярів для перещіплювання очної роґівки особам, які того потребують. В 1958 році у цей банк пожертвувано 789 роґівок, тоді як запотребування на них дійшло до цифри 34,500.

● **У Кейп Каневерал,** Флорида, випущено з успіхом 20 з черги керовану балістичну ракету „Атлас", яка може летіти понад 6,000 миль. Ця ракета має відограти велику ролю при випущенні сателітів Землі.

● **С. Д. Слотер і Роберт Бирнгем** відкрили нову комету, працюючи в Лавелл обсерваторії у Флаґстаффі, Арізона. Цю комету названо „Слотер - Бирнгем 1958 - Ф".

У СВІТІ

● **У Франції** великого галасу наробило оскарження державної прокуратури проти колишнього голови парляменту, 74-річного Андре ле Троке, і двох інших популярних осіб із французької „сметанки" — за неморальну поведінку. Причетною до цього скандалу є також російська „княжна" Єлисавета Ціпаєва, яка ніби була посередницею між багатими парижанами та дівочим балетом, що брав участь у гучних „забавах".

● **Англійський залізничний робітник Джеймс Гол,** на основі проголошуваних запитів, правильно передбачив висліди вісьмох футбольних змагань і витративши на це буквально два пенні — два з половиною американського цента — виграв нагороду в сумі 300,694 англ. фунти, себто $841,815. Після того першим ділом він покинув свою працю, за яку діставав тижнево $37,30, і заявив, що негайно поїде до Нової Зеляндії зробити несподіванку дружині, яка виїхала туди відвідати свого брата, витративши на подорож усі родинні заощадження.

● **В СССР** почали накручувати фільм з життя відомого американського співака, мурина Пола Робсона. Робсон — упертий комуністичний попленгач і учасник різних „миролюбних" збіговищ, спонзорованих Совєтами, якому державний департамент довго відмовляв закордонного пашпорта. Тепер він і його дружина лежать хворі в московському шпиталі.

● **У Каїро,** на 10-тисячному зібранні арабської молоді президент Об'єднаної Арабської Республіки Гамаль Абдель Нассер присягався, що він і вірні йому араби боронитимуть державну незалежність тієї республіки „до останньої краплі крови". Цим разом бундючна заповідь Нассера була звернена під адресою не „західніх імперіялістів", а — Нікіти Хрущова, який кілька днів тому на московському з'їзді компартії картав Нассера за переслідування комуністів в Арабській Республіці.

СВОБОДА SVOBODA
UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N. J.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

МІСІЯ ДОЛЛЕСА

Це трагічний парадокс, що якраз у 14-ті роковини Ялтинської конференції, де З'єдинені Держави, Англія і Совєти спільно накреслили плян нового післявоєнного ладу у світі, базованого на засаді тісної політичної співпраці цих великодержав, державний секретар Джан Ф. Доллес переводить у Лондоні, Парижі й Бонні наради над можливостями виходу з тієї сліпої вулиці, куди світ зайшов — внаслідок Ялтинської конференції. Бо Д. Д. Рузвелт і Винстон Черчилл своїми підписами на Ялтинському договорі насправді перекреслили політичні користі воєнної вигри, залишивши єдиним політичним переможцем Совєтський Союз, що його Америка й Англія врятували від повної воєнної катастрофи. Містерія Ялтинської конференції і всевладного впливу на ній Сталіна, який в більшості своїх вимог знаходив підтримку збоку Д. Д. Рузвелта і тільки з незначною опозицією стрічався збоку Черчилла, так тривожила політичний світ, що державний департамент оприлюднив 17-го березня 1955 року Протоколи Ялтинської конференції.

Конкретно, у трьох справах ЗДА і Англія зробили в Ялтинському договорі найгірші помилки: 1) прийнявши засаду щодо беззастережної капітуляції та поділу Німеччини на зони, окупувані переможцями, засаду, яку уточнено в Потсдамському договорі 25-го липня 1945 р.; 2) відмовившись під натиском Сталіна від проєкту міжнародної контролі над виборами в звільненій від німецької окупації Польщі, що стало прецедентом для всіх інших країн і вможливило Совєтам перевести їх комунізацію і 3) признавши Совєтам величезні територіяльні концесії на Далекому Сході та над Тихим океаном і відкривши їм двері до Північної Кореї, на північний Сахалін і до Курільських островів. Усі ці інші концесії зроблено Совєтам у Ялті в добрій вірі, що надалі можна буде з ними спільно розв'язувати всі міжнародні проблеми. Допустивши добровільно Совєтський Союз до Середньої Европи, над Дунай Шпрею і над Тихий океан, тодішні державні керівники ЗДА й Англії не передбачали, що на місце розгромленої Німеччини ставлять нову агресивно - імперіялістичну потугу, яка ще більше загрожуватиме цілому світові за грані. Таким чином Ялтинська конференція, яка тривала від 4 до 11 лютого 1945 року, насправді запокатковала нинішню великодержавну потугу Москви і створила передумови для холодної війни і міжнародної кризи, що триває по нинішній день. Вуз ще один смертельний гріх Ялтинської конференції, що мститься донині: вирішування долі країн і народів, ділення територій, приймання далекосяжних постанов про чужі народи — не залитавши їх їх думки, не допустивши їх до участи в нарадах. Так зроблено не тільки з німцями і японцями, що були ворожою стороною ,але з воєнними союзниками чи пошкодованими війною — китайцями, монголами, корейцями.

Використання Совєтами Ялтинського і Потсдамського договорів для закріплення свого „стану посідання", поширення експансії і зламання цих договорів в усіх точках, невигідних Совєтам, закінчило епоху „співіснування" і створило нову конфігурацію міжнародних сил, з подолом світу на вільну й уярмлену частини. Серед численних „бочок пороху", що існують у світі, найбільшою і найнебезпечнішою є німецька, бо знаходиться вона в центрі Европи. Центрально турботою, над якою цього тижня морочать голови керівники Англії, Франції і Західньої Німеччини ,у нарадах з державним секретарем Доллесом, є питання, як привести до об'єднання Німеччини, щоб з одного боку не послабити військової і морально - політичної сили Заходу, до якого належать також 50 мільйонів західних німців, а з другого — гарантувати Совєтам їхній, силою і підступом здобутий, „стан посідання". Совєти відкидають плян переведення вільних виборів у цілій Німеччині, як ніби засіб Заходу для того, щоб „проковтнути" 18-мільйонового східньо -німецького сателіта СССР. Зате відкидає плян перетворення західнього Берліну у „вільне місто" та підписання мирового договору з „двома Німеччинами", як засіб Москви для того, щоб „проковтнути" Західний Берлін і навіки закріпити поділ Німеччини. Москва боїться об'єднаної і озброєної Німеччини та стаціонування на її території військ ЗДА з атомовою зброєю, а Німеччина й Захід бояться 150-ох совєтських дивізій, стаціонованих „за порогом", і тому не погоджуються на невтралізацію та роззброєння Німеччини.

У висліді нарад Доллеса в Лондоні, Парижі й Бонні Захід має устійнити свої контрпропозиції Совєтам у німецьких і берлінських справах. Ці розмови мають підготовити ґрунт для нової конференції чотирьох міністрів закордонних справ. Але тому, що ні російський імперіялізм, ні большевизм не змінять свого характеру, всі майбутні міжнародні конференції з большевиками не матимуть глузду.

ПЕРЕД ЧЕРГОВИМИ ПРОБАМИ

Париж. — Ген. де Голь вирішив систематично звертатися до французів, щоб обговорювати з ними, так би мовити, біжучу ситуацію. У своєму звершенні з 31-го січня він зробив підсумок пройденого. Підсумок, розуміється, багатий на факти: почали функціонувати всі державні інституції, проведено господарські й монетарні заходи, заплянувано ще більше.

Але висліди проведеного — ще у майбутньому, і те майбутнє виглядає доволі загадково. Новообраний голова фінансової комісії парляменту, Поль Рейно, схарактеризував ситуацію дуже коротко й дуже ясно, кажучи, що Франція переживає тепер першу пробу. Це — проба реакції загалу на психологічний шок, завданий урядовими потягненнями. Шок дійсно великий: ціни на все йдуть догори, підвищено податки, зменшено користі з обов'язкового соціяльного забезпечення, заведено додаткові податки від „зовнішніх ознак заможности".

Для американського читача скажемо коротко про два останні потягнення.

У Франції соціяльне забезпечення є загальне і обов'язкове. Кожен робітник чи урядовець платить від перших 50,000 франків своєї платні 6% місячно, а кожен працедавець — щонайменше 35% (від тепер платитиме від перших 55,000 фр., а певну частину працедавець платитиме від усієї платні). Надзвичайно висока сума, що й платить працедавець, відбивається на ціні продукту. Ясно, що з цього робітник мусів мати великі users 1 він мав їх. Коли за лікарську консультацію соціяльне забезпечення звертало приблизно 30%, то за ліки — понад 80%. Тепер це зміне но так, що кожних 6 місяців забезпечення затримує собі 3.000 фр. Це важкий удар, кий денервує кожного, бо ж говориться, що доплата працедавця до соціяльного забезпечення рахується як плата працюючого.

„Зовнішні ознаки заможности" — також дуже прикра річ. Збільшаться податки від помешкань, а будуть вони дуже високі від кожного навіть баранчика, якщо його хтось має на селі. Найбільший удар завдасться власникам автомашин, бо автомашина рахується як додаткова платня, і податок треба платити від усієї зарібкової платні, плюс ціна машини, плюс 60,000 фр., коли має служницю і т. п.

Це справді шок, і його тепер Франція переживає. Переживає, — треба сказати, — тихо, але тиша ця — тиша перед бурею, бож усім ясно, що, наприклад, директор фабрики всі свої автомашини запише на фабрику і самі автомашини та утримання їх не додаватимуться до його зарібку, а відтягатимуться від прибутку фабрики, як було досі.

Поль Рейно каже, що цей шок Франція напевно переживе. Але чергова проба прийде вже в лютому й березні. Саме в цих місяцях повністю виявиться підвищення цін на товари, внаслідок девальвації франка, підвищення цін на всі джерела енергії, збільшення податків і т. п. Тоді щойно повністю відчує кожен, наскільки зменшиться купівельна сила його платні. Тоді почнуться ревіндикації, і тоді буде загрожений уряд, а з ним і вся, з таким трудом і під такою загрозою будована, нова система.

Третя проба прийде десь у травні. Вся індустрія і сільське господарство Франції стануть між зменшенням попиту на внутрішньому ринку і збільшенням закордонної конкуренції внаслідок обнижения митних охоронних бар'єр. Якщо французькі продуценти не дадуть собі ради з реорганізацією і модернізацією підприємств, якщо не пристосуються до нової ситуації, тоді прийде криза і безробіття. Інші коментатори додають, що тоді французький уряд може виступити з европейської господарської спільноти. Поль Рейно вважає, що коли двох останніх проб уряд не витримає і заломиться, тоді прийде або права диктатура, або народній фронт що в перекладі на зрозумілу мову означає — комунізм.

Такі перспективи в господарській ділянці. Про зовнішньо-політичні справи обіцяв де Голь говорити черговим разом, тому й ми відкладемо ці справи до чергової кореспонденції. Але голова держави порушив питання Альжиру. Він заявив, що війна в Альжирі — це війна стерильна, яка нічого не принесе. Очевидно, мав він на увазі альжирських повстанців. Бо для нього начебто ясно, що плян трансформування Альжиру в поступову провінцію Франції притягне мусульманські маси, і справа буде полагоджена. Дальший спротив підпілля може цю розв'язку призупинити, але не може її зупинити.

І знову в своїй промові де Голь не вжив слова „інтеграція", знову повторив поняття „альжирської особовости", — чим викликав невдоволення у французів Альжиру й у повстанців, які зовсім не думають капітулювати. Але де Голь рішений іти своїм шляхом здійснювання альжирської особовости в рамах леґального співжиття у французькій державі, хоч і бачить, що в Альжирі нема мусульманської еліти поза підпіллям, а та що є поза ним, не піде проти підпілля (крім тих, що вже пішли в посли і що їх зате де Голь не вважає за еліту)

Важко вгадати, на що ж де Голь розраховує в розв'язці альжирської справи, без якої не можна запевнити бази для господарського розвитку Франції, що за кілька років мусітиме давати працю підростаючому поколінню і витримувати закордонну конкуренцію в рамах спільного европейського ринку. Ліва опозиція вважає, що де Голь бачить, що дотеперішнім шляхом не дійти до розв'язки, але хоче викликати внутрішнього подилу між французами надто рішучими заходами, які рахувалися б тільки з майбутнім, не рахуючись з сучасними настроями тих, що при владі. Розраховує він і на те, що тепер, коли Стандард Ойл Компані з Ню Джерзі вклала великі капітали в сагарську нафту й підписала контракти, якими Сагара включається в світовий нафтовий картель з перевагою американського капіталу, то Америка стане по боці Франції в альжирській справі й перестане на неї натискати.

Важко вгадати плями американської політики і впливів на неї нафтових картелів.Але, судячи з постави Америки до політики на Середньому Сході, де є більше нафти, ніж у Сагарі, не видно, щоб Америка змінила своє відношення до Північної Афнки. А ось провідник марокканських націоналістів уже заявив, що, коли Франція не виявила своєї доброї волі, коли де Голь не пішов на виразну політику, то єдність Північної Африки (Марокко, Тунісія і майбутній Альжир) буде здійснюватись без Франції.

Ця заява розраховує саме на американську підтримку майбутньої Північно - Африканської Федерації. Справа бо в тому, що без полагодження справи Північної Африки так, щоб мати за собою населення її ,важко буде втримати бази в Марокко і т. ж у саму сагарську нафту, яку куплено на дуже вигідних умовах.

Один лівий часопис у справі цієї нафти писав, що коли Перон в Арґентині хотів зробити половину того зі своєю нафтою, що тепер зробила Франція ,то його скинули. Пересічний француз зовсім не цікавиться Сагарою. Але знайдуться такі, що його цим зацікавлять. І це буде ще одна проба для нового уряду й нової системи. Але побачимо, що ця проба має мале значення, і зацікавлення нею мале.

О. Д-вич

РОЗБИТТЯ СЕРЕД ПОЛЬСЬКОЇ ЕМІҐРАЦІЇ

Польська політична еміграція в Европі була репрезентована досі т. зв. Тимчасовою Радою Національної Єдности (Тимчасова Рада Єдносьці Народовей), до якої входили не тільки репрезентанти правих політичних партій, таких, як „народові демократи" (ендеки) та пілсудчики, але й ліві партії та угрупування, „Неподлеґлосьць і Демокрація" (Незалежність і демократія), Людова Партія (Стронніцтво Людове), „Одлам Єдносьці Народовей", Демократична Партія, Партія Праці і найсильніша між ними — Польська Партія Соціялістична (ППС). Надрядною установою цього загальноеміґраційного об'єднання була і залишається Рада Трьох.

Поза тією Тимчасовою Радою „Єдносьці Народовей" існує серед польської еміґрації ще декілька політичних угрупувань, і відламів, які стоять збоку і до цієї Ради не входять. Користаючи з нагоди урочистостей, зв'язаних із святкуванням 40-річчя постання незалежної Польщі, що відбувалися в листопаді минулого року, провід згаданої Ради почав уживати заходів, щоб об'єднати в рямах „ради національної єдности" теж і ті посторонні групи і поширити цим репрезентаційну базу ради.

З цих „побожних бажань" і наполегливих намагань здійснити ширшу консолідацію польської політичної еміґрації, включаючи до неї також репрезентантів неполітичних суспільних груп, багато не вийшло. Після відбуття листопадових урочистостей серед польської еміґрації почали діяти різні відосередні сили, які не тільки припинили спробу ширшої консолідації, але й розбили існуючу єдність.

Зовнішнім виявом того розбиття стало уступлення із становища голови екзекутиви „Ради Єдносьці Народовей" видатного польського діяча і водночас із цим президента Центральної Ради Польської Партії Соціялістичної Адама Цьолкоша, який наприкінці січня ц. р. подав свою резиґнацію на руки Ради Трьох. Як повідомляє польська преса, безпосередньою причиною уступлення Цьолкоша були не якісь внутрішні розбіжності чи недовір'я до нього збоку інших членів Ради, але вислід нарад Центральної Ради ППС, що відбулися в днях 24 і 25 січня ц. р. На цих нарадах після довгих дискусій вирішено, щоб ППС вийшла із „Ради Єдносьці Народовей", якщо протягом шести місяців не будуть змінені дотеперішні засади і зобов'язання т. зв. акту об'єднання (акту з'єднання), на підставі якого створено свого часу згадану Раду. Не погоджуючись, здається, з рішенням Центральної Ради ППС, Цьолкош зрезиґнував не лиш із становища голови екзекутиви „Ради Єдносьці Народовей", але й президента Центральної Ради ППС. В рішенні цієї Ради вивести ППС із „Ради Єдносьці Народовей" передбачається, правда, можливий поворот, репрезентантів ППС до її складу, але щойно після того, як будуть ... розглянуті нові пропозиції щодо умов консолідаційної співпраці з іншими польськими угрупуваннями, які входять до цієї Ради. Все ж таки, в польських політичних колах у Лондоні думають, що вихід ППС із „РЕН" є дефінітивний, бо на зміну засад і постанов „акту з'єднання" ніяк не погодяться всі інші учасники цього об'єднання, які його підписали. В поінформованих колах переконані, що суттєвою причиною виходу ППС з „РЕН" була постанова цієї Ради продовжити ще на один рік повновласті для надрядного органу, тобто Ради Трьох. Водночас із цим польська преса повідомляє, що провід ППС, вирішивши відійти з „Ради Єдносьці Народовей", почав переговори з провідниками лівих еміґраційних партій у справі створення окремої політичної „демократичної репрезентації", головним завданням якої мали б бути виступи на міжнародному полі у справах Польщі.

Справа з резиґнацією Адама Цьолкоша і виходом ППС із міжпартійної консолідації є тільки одним із виявів розбиття серед польської еміґрації. Куди поважнішим і глибшим є внутрішній розкол у цій еміґрації, який поділив поляків у вільному світі, особливо у Західній Европі, на два фронти — на непримиренних, значить, принципових визнавців польської незалежности, і на прихильників співпраці з краєм, чи, насправді, з комуністичним режимом у Польщі. Ця друга тенденція загрозливо поширюється, спритно підсилювана польськими комуністами, які не називають уже всіх еміґрантів зрадниками та запроданцями, але підлещують їм і, виграваючи на їхньому патріотизмі та любові до рідного, спонукують їх до все активнішої співпраці не так з „краєм", як з польськими комуністами. Приєднуються до такої „співпраці" навіть видатні донедавна непримиренні оборонці польської незалежности і противники комунізму та Москви.

Ця тенденція „будування мосту між еміґрацією і краєм" не тільки розбиває польську політичну еміґрацію на два протилежні табори, але й паралізує активність та ефективність очолюваної польським еміґраційним урядом боротьби за визволення Польщі з-під комуністичного режиму і московської окупації.

З наших буднів

ГЕРОЇ НАШИХ ДНІВ

Польський еміґраційний письменник Т. Новаковський у своїй новій книжці описує такий неправдоподібний випадок:

Живе в Лондоні пан Ікс, який залишив у Польщі дружину, а на еміґрації, звичайна річ, одружився другий раз. Коли ж відкрилася залізна завіса, перша дружина стала робити старання, щоб переїхати до чоловіка. Але пан Ікс має у міністерстві закордонних справ у Варшаві, у паспортному відділі, доброго приятеля, якому посилає щотижня пачку кави, — щоб той не дав жінці паспорта...

Кажуть, хитрий земляк з Варшави тепер шантажує „родака" в Лондоні і пише до нього: „Посилай більше кави, бо як ні, то вишлю Тобі жінку!"

Можемо говорити, що хочемо, на нашу політичну еміґрацію, але про такий випадок у нашому середовищі я досі не чував. Навпаки, знаю багато таких фактів, що наш брат по-геройськи витримував без жіночки по таборах і на чужій вільній землі, а тепер, як розхилилася завіса, не шкодує коштів і явно славно спроваджує сюди дружину.

От недавно наш добрий приятель спровадив із Польщі дружину та молодшого синка, бо старший „відступив" разом із батьком на Захід. Тепер обидва „воз'єднані" брати водяться за-під руку в дружній згоді по „давтавні", хоч зразу навіть трохи вовували: один з одним: молодший називав старшого „гайдамаком", а старший молодшого „ляхом".

Раз, припадком, я був свідком такої сцени: браганки поставили перед книгарню, а старший так повітав молодшого:

— Як прийдеш до склепу, то скажеш „добрий вечір", окей?

— Окей.

— Потім попросиш пані Ірену: „Прошу мені дати два зшитки".

— А що то єст — „зшитки?"

— Ну, зшитки, до писання.

— А, зешити до пісаня!

Щасливий батько хвалився якось в Народному Домі:

— Знаєте, мій старший хлопець вже забував поукраїнськи говорити, та відколи став інструктором української мови коло того молодшого, то й сам розбалакався.

Ну, звичайна річ, не вся наша еміґрація складається з героїв. Є такі, що витривали,є такі, що ні. Зрештою, хто міг би подумати десять років тому, що колись прийде Микиті фантазія до голови розхилити куртину, дозволити на висилку листів, пачок на спроваджування жінок?

І от, виходить тепер так, як у поганенькій мелодрамі: одна сім'я тут, в Америці, а друга там — в Україні ги Польщі. А ти, бідний голові́зе, очи носом, працюй на одну сімейку та роби „овертайми" на пачки для другої... Словом — не життя, а якесь прикре непорозуміння.

А я Вам скажу, що і тут треба немалого геройства, щоб гідно й до кінця перевісти присуд химерної долі, яка так гірко з деякого собі закпила, що тепер ні в куп, ні в дерві. І що мають робити бідні люди? Мусять жити подвійним життям, подвійними радощами і смутком, немов те роздерте дерево, що не перестає зеленіти, хоч і грім розколов його надвоє.

Справжні герої наших днів...

Ікер

До життєпису І. Мазепи

Чергова 3-та конференція присвячена ювілейному рокові Мазепи, відбулася в Укр. Літ.-Мист. Клюбі в Ню Йорку, в суботу 30 січня ц. р. Доповідь проф. Вол. Січинського на тему „Важливі питання з життєпису і діяльности І. Мазепи", побудована на основі джерельних матеріялів, дала новий образ І. Мазепи, не схожий на ті щабльові огляди біографії і діяльности Великого Гетьмана, які досі були загально поширені. Доповідач зазначив, що постать І. Мазепи так окутана легендами, казочками, вимислами і також „чистою" брехнею, що ми властиво на день ювілею не маємо справжнього Івана Мазепи. Коли справжня головно на чужинецьких джерелах, то не залишається сумніву про українське, козацьке походження Мазепи. Спеціяльно торкаючись побуту Мазепи при королівському дворі, В. Січинський з'ясував, що легенда про романтичні пригоди І. Мазепи і „кара" з диким конем, до якого нібито мали прив'язати молодого Івана, була придумана особистим ворогом Мазепи — Пасеком, без зазначення часу і місця події та самих дієвих осіб. Примаючну легенду, що була відома з давніх часів,підхопили пізніші численні автори, які зовсім довільно подавали місце події — Волинь, Поділля і Галичину, а навіть змушували дикого коня гнати кілька сотень миль аж на Запоріжжя! Не були вільні від непевних „документів" також і деякі дослідники — напр. І. Каманін. Легенда про прив'язаного молодого юнака до дикого коня, стала улюбленим романтичним сюжетом для багатьох визначних письменників і поетів (Байрон, Гюґо, Кортесі, Май, Сторк, Словацький, Пушкін та ін.) Одначе ті автори почали уважніше студіювати історичні матеріяли і так створили образ Мазепи, як символ геройзму, волі, незалежности, гідности та беззастережної відданости ідеалам свого народу.

Далі доповідач спинився на державницькій і соборницькій чинності І. Мазепи, подаючи також нові джерела і документи про окупацію гетьманом Правобережжя, Галичини і Холмщини в 1704—1709 роках. Критично переглядав події про зносини І. Мазепи зі шведським королем, листування з кн. Дольською і Мотрею Кочубеївною. Ці останні листи досконало „збережені" в повному комплекті в московських архівах, викликають великий сумнів, змістом, стилем мови та ін. Одначе вони ще досі служать „пам'яткою" мови доби Мазепи і були щойно недавно видані збірка Колумбійським університетом за ред. проф. Юрія Шевельова.

Інтересні зіставлення зробив В. Січинський про кількість українського війська, під проводом гетьмана І. Мазепи, яке брало участь у Полтавському бою. Ґрунтуючись на меморіялах і щоденниках учасників шведського походу, які були свідками боїв, і налічуючи таких імен понад 5, автор приходить до висновку, що українського війська було від 6 до 8 тисяч.

Всі ці згадані джерельні відомості стоять в цілковитому протиріччю до тих відомостей і сумнівних „джерел", які подавала російська історіографія, що старалася, якщо не скомпромітувати, то змешити славу Великого гетьмана.

По рефераті були численні запити слухачів, на які доповідач давав вичерпуючі відповіді, зокрема цитував мемоари і розмовляв з І. Мазепою.

Н. Н.

ПОДОРОЖ ПО ЗАХІДНІЙ АМЕРИЦІ

Степан Куропась

(4)

Як головні промовці виступали сен. Спаркман з Алабами і конгресмен МекДона з Каліфорнії. Найважливіші проблеми спілок, ощадности, морґеджі і будівельна індустрія були обговорені в деталях. Забрало б багато місця згадувати про все це. Статистичні дані кажуть, що найощадніщою є група людей, які наймене заробляють, бо 44% група „білих комірців" заощаджує 33%, а заможні — у 19%. Найбільшою секцією ощадности буде родинний дім, який має бути дешевший, вигідніший і солідніше збудований, 59 років тому не було в Америці хати з центральним огріванням. Нині в цьому напрямі колосальний поступ. В домах, де нема центрального огрівання, за кілька років ніхто не схоче мешкати. Нині в будівельній індустрії зникли цвяхи, а їх заступив клей, бо на морозі цвяхи вискакують. Будучність будівельної індустрії добра, бо 75% домів уже не надаються до вигідного життя.

Увечері делегації покинули місто Сан Франсіско — один з сімох найбільших портів світу. Там відкривається Золота Брама у світ, границя поміж Сходом і Заходом. Сан Франсіско — місто великих готелів і найбільших асекураційних компаній, місто з лагідним кліматом і населенням, що представляє собою міжнародну расу.

Шикаґовський щоденник „Трибюн" влаштував для делеґації з Іллиноюсу обід в готелі „Фермонт". Як звичайно на всіх бенкетах, на яких ми були, ніхто не виголошував промов і самохвальби — лише жартували й обговорювали легкі справи. На жаль, у нас замучують людей довгими не до речі промовами, які тільки присипляють людей.

Поворотну дорогу ми вибрали в сторону Денверу через Неваду, Юта, Колорадо, Небраску і Айову. З Сан Франсіско проїхали поїздом „Каліфорнія-Зефир" лінії Вестерн-Пасифік — Ріо Ґранде, Бурлінґтон. Долиною ріки Сан Джокин їхали вздовж гірського паса Сієрра Невада аж до міста Портола. Голі гори, висохлі потоки, сливкові й горіхові сади, бурякові і рижові плянтації — такі краєвиди і багатства цієї частини Каліфорнії. Гори вкриті чорноземом ,якого не орють, а лише дискують і знову засівають. Не орють тому, щоб не порушувати ґрунту і тим не спричиннити ерозії землі — здування її вітрами, які тут дуже дошкулюють. Тому по живах, коли настає посуха, все висихає, і один сірник може спричинити величезну пожежу. Цим, власне, пояснюється часті пожежі лісів і піль у Каліфорнії. Біля джерел і збірників води держаться стада худоби.

Їдучи автом, цього всього не можна бачити, бо дороги ведуть через містечка, а залізниця — через т. зв. ґвісі стапс, стації, де потяг стає лише на свист льокомотиви, чи час виборів, коли промовці промовляють з плятформи вагона до нечисленних людей. Залізничні двірець у тих глухих районах Америки — одиноке місце, де можна довідатися про місцеві новини чи купити газету.

Дорога закручує на Захід і йде долиною Фестер Рівер, відомої з часів „Погоні за Золотом". Фірма Пасифік Гез Електрик збудувала на ріці п'ять електрівень, що використовують силу водоспадів. Звідси дорога йде все вгору, переходить через 24 гірських тунелі і входить до стейту Невада на висоті 5,000 стіп. Фетер Рівер Кеньйон Каліфорнії в горах Сієрри Невади — це безперервний гірський ланцюг, вкритий лісами, озерами та водоспадами. В Америці все на велику скалю, навіть гори, водоспади і снігі. Вночі переїхали стейт Неваду через т. зв. Невада Дезерт, копальні золота, срібла і мідь, а ранком прибули до Солт Лейк Сіти в стейті Юта. Це — столиця мормонської релігійної секти, з величавими будівлями, серед яких видніє Мормонська Святиня з шістьма вежами. Решта стейту Юта самі голі гори, різної барви і величних кеньйонів, в яких навіть заяць не може вижити. Самі пустарі, піскові, ґраніт. Стейт, за який не варто воювати! Аж ближче границі Колорадо вздовж ріки тої самої назви стейт Юта багатий на уран і ґраніт, з якого витесують нагробники.

Стейт Колорадо відзначається красою своєї природи. В його садах річно продукується коло 3 мільйонів бушлів морелів, сливок, ґрушок і черешень. Скелясті гори Колорадо притягають багато туристів літом і зимою.

Від Денверу через Колорадо, Небраску та Айову ті самі багаті фарми ,повні худоби і безрог. На полях ні душі, лише худоба ходить, вибирачи, що осталося після збору кукурудзи.

Переїхавши Міссісіпі, яку в піснях називають Ол Мен Рівер, ми зрозуміли, що наша гарна прогулянка, в якій ми зробили 10 тисяч миль, скінчилася. Що треба йти до праці. Що треба брати участь в поконвенційній кампанії УНСоюзу. Прекрасний місяць листопад 1958 р. останеться в нашій пам'яті надовго, як час, коли ми пізнавали західню Америку, до якої ще в будучині вернемось.

Американське Лікарське Товариство проти примусової емеритури після 65 року

Вашинґтон. — Голова Американського Лікарського Товариства д-р Гуннер Гундерсен закликає, щоб припинити емеритувати затрудненних, до емеритури, коли вони кінчають 65 років життя. Д-р Гундерсен вислав окреме звернення до американських лікарів, в якому заявляє, що примусове звільнення з праці робітників після 65-го року життя є для затруднених повною економічною і соціяльною катастрофою" та робить їх схильними до хворіння на різні недуги. На думку голови Американського Лікарського Товариства продовження віку життя людини в сучасну епоху повинен мати вплив на те, що треба продовжити і той вік, в якому людина здібна з успіхом працювати, а не триматися механічно 65-го року як межі, коли людина тратить здібність до праці.

Ярослав Падох

„ЛЮДИНА, ЩО ОДЕРЖАЛА 1,600 ЗАПРОШЕНЬ"

Заголовок цієї статті взятий із одної з багатьох американських газет, що пишуть і пишуть про „найбільш популярну людину в Америці", відомого з телевізійних змагань переможця в знанні американської історії нашого славного земляка, д-ра Олександра Саса-Яворського з Аббевіл, Луїзіяна. Це він дістав тих 1,600 запрошень на виступи, що заберуть йому кожній третій вечір в тижні і кожну неділю та свято впродовж повних двох років. Велика кількість американських каледжів, клюбів та інших установ на випередки стараються здобути Саса-Яворського на гостинного промовця на своїх конвенціях, бенкетах, вічах. Зокрема, популярним є наш аббевілський земляк серед американських студентів. Рідко проходить тиждень часу, щоб він не промовляв на якімсь каледжі до соток і тисяч студентів й не поучував їх в питомій собі дотепній й ясній формі про небезпеку комунізму, про загрозу нового російського імперіялізму в виді большевизму, та про поневолення ними свободолюбних націй, зокрема його рідної України.

Це не тільки від свого українського національного середовища здобув Сас-Яворський назву „найвизначнішої людини року" (Українське Професійне Товариство Північної Америки) та „почесного імігранта останньої декади" (ЗУАДК), що теж пригадує нам англомовна преса, але здобув він ряд почесних вирізнень від найповажніших американських організацій таких, як Червоний Хрест, від ряду американських міст тощо. Він уже „скомплектував" почесне громадянство з десяти американських міст. Про це пригадує преса при нагоді надання Сасові ще одного почесного громадянства ще одного міста, індіянську назву якого трудно віддави в українській мові (Natchitoches).

Про зв'язки Саса-Яворського з найвищими кругами американського світу говорить його спільна світлина з такими славними особами, як президентом Американського Червоного Хреста, відомого команданта збройних сил НАТО, після Айзенгавера й особистого приятеля останнього, ген. Грунтера. З ним разом виступав Сас з промовою на стейтовій луїзіянській конвенції Червоного Хреста. Про велику популярність названого говорить пророчисто його знайомство зі славними акторами з Галівуду, Вільямом Голденом та Джаном Вейном, які не погордили запрошенням й взяли участь в доповіді Саса-Яворського на одному з південних каледжів. Ще сильнішу вимову має лист зі скромним, але як же вимовним, написом на горішній його частині: Геррі С. Труман, Індепенденс, Мізурі. В цьому листі датованім 19-им січня 1959 р. секретар президента Юджін Бейлі, запрошує нашого Саса прибути до нього на побачення в любий йому час.

Цікаво розвивається дальше затяжна, опозиційна боротьба нашого луїзіянського земляка зі сенатором з Луїзіяни Еллендером, який, відвідавши в трьох останніх роках Совєтський Союз, виступив з рядом статтей та промов, що представляли совєтські гаразди в дуже прихильному світлі. Сас публічно виступив проти сенатора й той останній теж публічно зажадав від нього вияснення й перепрошення. Сьогоднішній стан змагання: луїзіянські часописи звіщають, що сенатор прибуде до містечка Саса, Аббевил, щоб побачитися з Сасом; вияснити, що він не мав на увазі захвалювати совєтських здобутків і порядків, тільки остерегти перед ними Америку...

Босвість це основна прикмета Саса. Коли клівлендський часопис написав, що Сас помилився на два роки щодо часу, коли було порвано през. Джеферсона, Сас так довго правувався з ним, аж редакція спростувала помилку й перепросила цього непомильного знавця американської історії.

Багато розголосу принесла остання акція Саса-Яворського щодо проклямації 22 січня українським днем... Луїзіяни. Тієї Луїзіяни, яка, за словами самого Саса, має тільки вісьмох українців: його родину й чорношкіру няньку його дітей, яку Сас адоптував до української нації. Вся преса принесла звідомлення про ту „екзотичну" подію, про яку губернатор Луїзіяни повідомив публічно в своїм урядовім стейтовім журналі.

Широко обговорювала преса різкий протест, який заклав Сас з нагоди прибуття до Америки Мікояна та його гостинного приймання американськими бізнесменами, цитуючи його погляди та хваля чи конгресменів, які, на зазив Саса, відмовилися від участи в прийняттях.

Наведені тільки приклади з багатьох доказів великої популярности нашого земляка, ще недавно нікому невідомого нового іміґранта, який розпочав свою американську кар'єру від позиції помивача в реставраційній кухні, самі по собі дуже цікаві й варті уваги. Та ледве чи ми присвятили б їм стільки уваги, якщо б ця особиста популярність й ця прямо неймовірна активність нашого земляка не були в цілості поставлені на службу нашої національної справи. З рукою на серці можна сказати, що немає й не було ні одної згадки в пресі про славного Саса-Яворського, щоб в ній не відмінялася в усіх можливих відмінках назва України й не було заклику, щоб Америка поклала край совєтському поневоленню батьківщини Саса. Про це говорить він у всіх своїх доповідях, від загально-американської конвенції Продуцентів Штучного Корму, до дуже ексклюзивної конференції Товариства для Закордонної Політики в Ню Орлінс.

Михайло Островерха

Мистець гармонійного неспокою

Якось недавно французький мистецтвознавець Жуберт сказав, що мистець може творити „д'апре натюр" і „д'апре ль'ам". Тут хочеться нам сказати, що одні малярі дають нам праці з „д'апре натюр", інші ж мистці дають твори з „д'апре ль'ам". — Є колір, барва маляра, що вдаряє глядача в очі, викликає враження; і є колір, барва мистця, що зворушує нашу душу в її глибині, що каже нам подивляти красу на картині мистця, — хай, що це може лиш фрагмент, відгомін тієї великої, правдивої Божої краси. Маляр дає натуру незмінну, якою вона є; мистець дає натуру, інтерпретуючи її, збагачуючи її, щоб ми, — дивлячись на його красвид, — захоплювались нею, натурою, щоб душа наша знаходила в ній те високе чи й вище, за чим свідомо чи підсвідомо тужимо і — знаходимо в мистця. І маючи на думці правдивого мистця і його творчість, можна тут нагадати собі про парадокс Оскара Вайлда: „Мистецтво не наслідує натуру, а натура наслідує мистецтво".

Такі рефлексії насуваються нам, коли думаємо над останньою виставкою картин Михайла Мороза, в ґалерії Панораса, 62 Вест 56-та вул., Ню Йорк, від 26 січня до 7 лютого 1959. Там мистець показав нам свою творчість, свої красвиди, — останнього свого періоду, крім цвітів, композиції, портрету. Він ударив новими, глибоко пережитими, „перетравленими" тонами. Його сонце, небо, вода, простори, стали підкреслено драматичними. Його мазки — чим вони не були б покладені — стали ще більше віртуозними, грайливими, а при тім правдиво щирими, бо випливають із душі мистця надхненої. Його картини грають повними і смілими хроматичними тонами снажних барв його незвичайно багатої палітри. Рівновага гармонії цих барв і тонів — логічна й досконала.

Михайло Мороз

Вдивлялись ми в його твори, вдумувались у них і відчували ми, що стоїмо з мистцем при самім джерелі, з якого це багатство й силу барви, уклад тонів він і черпає: наша, українська мистецька традиція. Адже, є у Михайла Мороза твори, що в них очевидячки вичуваємо всю живість, красу кольориту наших, тих найстарших і найбагатіших іконостасів в Україні.

Наш мистець живе в душі часами того мистецтва, коли мистці перед початком своєї праці молились Богові; та й своїми творами молились Богу. Це ж тоді стародавній Дуччіо ді Буонінсенья біля стіп своєї Мадонни ховав молитву: „Матер санкта Деї — сіс кавсса Сеніс реквієї — сіс Дуціо віта, те квія діпінксіт іта." А ще краще, бо пояснює нам стан душі кожного мистця у хвилині творення! — залишив нам у своїм записнику ось таку нотку мистець ренесансу Андрея дель Сарто: „Андреа дель Сарто намалював Тебе такою, якою у серці Тебе носить, а не якою Ти є, Маріє, — щоб розповсюднити Твою славу, а не своє ім'я". Ця нотка відноситься до його твору „Благовіщення", який і до нині знаходиться у Фльоренції.

А при цім, Михайло Мороз — модерніст. Бо ж і тутешня критика, яка таки щиро воліє модерністів, виразно підкреслила: твори М. Мороза реалістичного експресіонізму.

А як візьмемо деякі, й ті прикрі, напрямки модернізму в мистецтві сучасному, ті антисуспільно - філософічні напрямки, то модернізм Михайла Мороза є антифілософічний і наскрізь суспільний: за його творами здорова людина шукає, їх щиро подивляє, при них душею відпочиває. Як про абстракціонізм один критик каже, що „його чари, його магія — самотність людини", то про модернізм М. Мороза треба сказати зовсім навпаки: його чари, його магія — у його ясній, зрозумілій і вселюдській українськості.

Хтось поставив питання: „Як людина може повернутись до себе, щоб бути цілою, щоб знову малювати, як ціла людина?". Вільгельм Гавенштайн відповідає питанням: „Чи не повинні б сьогоднішні мистці покласти на бік приладдя і скромно скласти руки до молитви?" На це Пікард відповідає, що це переходить межі того, чого можна вимагати у світі, у якому самозаперечення, аскеза втратили свою первісну вартість.

І — при кінці цих коротких і скромних рефлексій — ще одно треба зауважити: від давніх років, слідкуючи за розвитком творчости Михайла Мороза, твердо можна сказати: ця виставка, надто — й так не повна, не є його останнє слово на шляху його творчости. Належить бо він до тих мистців, які ніколи не стоять на місці.

УКРАЇНСЬКІ ДІТИ НА МІЖНАРОДНОМУ ВЕЧОРІ В ДЖЕРЗІ СИТІ

В суботу 24 січня відбувся тут в будинку Стейтової Учительської Колеґії улаштований місцев. УМСА Міжнародний Вечір. З танками і співами виступали різні національні групи, як грецька, німецька, гавайська, жидівська, польська і другі. Від українців на тому вечорі виступали діти школи танків Ніни Бакад, яку спонсорує новий Український Народний Дім в Джерзі Ситі. Група 24 дітей в народних одягах відтанцювала чотири народні танки (катерина, козачок, коломийка, і гопак колом), збираючи гучні оплески виповненої по береги залі публіки. Пояснення про Україну, як і про інші національності давав молодий діяч УМСА, що недавно об'їхав всі ті країни, побуваючи теж в Україні. В місцевих амер. газетах появилися рецензії з того вечора і знимки молодих українських танцюристів.

Школа п. Ніни Бакад має свої години кожної суботи від 10—1-ої в Укр. Народнім Домі.

мд

В НЕЩАСЛИВИХ ВИПАДКАХ ЗГИНУЛО 91,000 ОСІБ А 9,100,000 БУЛО ПОРАНЕНИХ

Шикаґо. — Крайова Рада Безпеки повідомляла, що в 1958 році в нещасливих випадках згинуло 91,000 осіб, а 9,100,000 було поранених. Матеріяльні втрати виносили 11,900,000,000 долярів. Але число смертних випадків в 1958 році було на 5% менше в порівнянні з 1957 роком. В автових катастрофах згинуло в 1958 році 37,000 осіб, а решта в інших нещасливих випадках (пожежі, утоплення і тим подібне).

● **Втікачі з комуністичного Китаю**, які прибули на португальський острів Макао, повідомляють, що в південних провінціях Китаю шаліє епідемія вітряної віспи, жертвою якої падає по кількасот дітей кожного тижня.

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК У ЗДА
(11½ Вест 26 вул., Н. Й.)

влаштовує Наукове Засідання Комісії УВАН у ЗДА для дослідів над пореволюційною Україною і Совєтським Союзом з доповіддю — Івана Світа: „Українські військові формації в Азії 1917-1922 рр.". Засідання відбудеться в приміщенні Академії в неділю 8-го лютого 1959 р., о 6-тій годині вечором. — Вхід вільний.

Керівництво Комісії

Сенатор Кеннеді критикує робітничий законопроєкт Мічелла

Вашингтон. — 4-го лютого секретар праці Джеймс П. Мічелл зізнавав в Сенатській Підкомісії Праці, яку очолює сенатор Джан Ф. Кеннеді, в справі урядового законопроєкту про реформу робітничих організацій. Сенатор Кеннеді гостро критикував урядовий законопроєкт, який підтримує Мічелл, твердячи, що це є „явне запрошення до таємної угоди між продажними урядовцями і ракетерами зі світу праці". Секретар праці не вдавався в полемічні виступи проти демократичного сенатора, якого називають між демократичними кандидатами на президента в 1960. Недавно Мічелл заявив, що він прийняв би кандидатуру на віце - президента, коли б йому її запропонувала Республіканська партія. І Кеннеді і Мічелл є католиками, і тому республіканці могли б поставити Мічелла на кандидата на віце-президента в тому випадку, коли б демократичним кандидатом був Кеннеді. Перед Мічеллем зізнавав представник Торговельної Палати Джералд Рейллі і був проти того законопроєкту, який вніс сенатор Джан Ф. Кенеді в справі оздоровлення відносин в робітничих організаціях. Пан Рейллі сказав, що коли б той законопроєкт став законом, то він зовсім не поліпшив би того стану, який тепер панує в деяких робітничих організаціях. На думку Рейллі сенатор Кеннеді не вирішує всіх тих проблем, які треба вирішити, а деякі справи вирішує незадовільно. В цій самій справі зацікавлений також і уряд, який має свій власний проєкт очищення робітничих організацій від злочинних елементів та хоче зробити робітничі спілки організаціями з дійсно демократичними статутами.

403 АМЕРИКАНСЬКІ ЩОДЕННИКИ ПОДОРОЖЧАЛИ В 1958 Р.

Ню Йорк. — Товариство Американських Часописних Видавців стверджує, що в 1958 році 403 американські щоденники (на всіх 1477) подорожчали тому, що збільшилися кошти видавництва. Та тільки 45 щоденників внаслідок подорожчання мусіли друкуватися в меншому тиражі, а всі інші ще збільшили свої наклади, бо американці не жалують п'ятьох чи десятьох центів денно на свій щоденник.

ЧИСЛО ПОВАЖНИХ ЗЛОЧИНІВ В НЮ ЙОРКУ ЗБІЛЬШИЛОСЯ НА 5.2 ВІДСОТКА

Ню Йорк. — Департамент поліції міста Ню Йорку опублікував числа про злочинність в цьому місті в 1958 році, з чого виходить, що число так званих більших злочинів зросло на 5.2 відсотка, а число менших порушень закону на 3.4 відсотка. З чисел виходить, що число злочинів серед нелітніх збільшилося аж на 17 відсотків в порівнянні з 1957 роком і виносило в 1958 році 11,570, а в 1957 — 9,886. Число злочинів в групі від 17 до 20 року життя виносило в 1958 році 18,750, це значить, що воно збільшилося на 22.5 відсотка, бо в 1957 році воно становило 15,317. Збільшилося число таких злочинів нелітніх: вбивство, злочинний напад, насильство, вломи і крадіжка автомобілів, а зменшилося число більших крадіжок і пограбувань.